

ХІІ Міжнародні і ХХІХ Всеукраїнські педагогічні читання «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю. Шлях до серця дитини в травматичних ситуаціях життя»

різних програм підтримки і спецкурсів психологічної практики, що стане предметом нашого розгляду у подальшому.

Список використаних джерел

1. Сухомлинський В. О. Горбатенька дівчинка : сайт URL: <http://ditky.in.ua/kazkysuhomlynskogo/66-2010-11-25-00-56-34>.
2. Сухомлинський В. О. Вибрані твори в 5-и томах. Київ : Рад. шк., 1977. Т. 5. 365 с.
3. Сухомлинський В. О. Сто порад учителям. Київ: Рад. шк., 1988. 304 с.

РЕМЕС Т. О.

*кандидат педагогічних наук, старший дослідник,
завідувачка відділу суспільствознавчої освіти,
Інститут педагогіки НАПН України, м. Київ;
вчителька основ правознавства та
громадянської освіти Key School Київський ліцей, м. Київ*

НАША ВІЙНА: Я І МОЄ УЧНІВСТВО

*Хто намагається розібратися в хорошому і поганому
на своїх уроках, у своїх стосунках з вихованцями,
той вже досягнув половини успіху.
Василь Сухомлинський*

До війни. Вчителювання приносило радість, наснагу та надвелике задоволення – людське й професійне. Уроки були інтерактивними (навіть онлайн), в режимі активного діалогу: учні та учениці висловлювали власну думку щодо правових і громадянськочасних проблем, соціальних явищ і подій, значимих постатей, реалій сьогодення. Вони аналізували джерела інформації, обґрунтовували й дискутували, висували гіпотези й планували майбутнє.

У перші тижні війни. Відчувала сильну тривогу: за власну безпеку, за безпеку своїх рідних, за раптове зупинення освітнього процесу, за майбутнє в цілому. Повна невизначеність, інтенсивні переживання змінювались апатією та станом «ембріона». Справлятися з тривогою та сумом допомагала надія на завершення війни, відчуття єдності із суспільством і... робота. Мені хотілося б робити щось ще значиміше – взяти до рук зброю, бути у шпиталі, розбирати завали, стати в ряди волонтерів.

А з 14 березня освітній заклад, де я вчителькою, запустив навчальний процес дистанційно. Це було рятівне коло! Я наче зродилася на світ знов. Тепер старанно взялася за свою улюблену справу – викладання. І це мене переключало, структурувало й надихало. Прийшло усвідомлення, що нині не час жити на півсили.

ХІІ Міжнародні і ХХІХ Всеукраїнські педагогічні читання «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю. Шлях до серця дитини в травматичних ситуаціях життя»

Перший воєнний дистанційний урок назвала «Перша березнева зустріч». Усі діти і 9, і 10 класу, які приєдналися, чекали моїх перших слів. Вони потребували спершу підтримки, теплоти й любові, а вже потім – власне уроку. Говорила, що важливо бути в безпеці, набиратися оптимізму, дорожити рідними, більше молитися. Діти хвилювалися за мене, а я – за них. Від першої березневої зустрічі й аж до закінчення навчання 10 червня що уроку обмінювалися емоційними переживаннями, ділилися досвідом виживання в умовах війни, налагоджували міжособистісну взаємодію на відстані. І це, можливо, було важливішим за предметний контент. Ми навчаємо одне одного життєвої стійкості.

За цей надскладний часовий проміжок діти стали дорослішими й адекватнішими в своїх думках, згуртованими й відповідальними в своїй поведінці, уважними й емпатійними до інших. А мені щемливо хочеться, щоб вони ще були дітьми!

Війна змінила оцінку певних явищ, загострила інтерес учнів і учениць до тематики україно-російських відносин, боротьби за незалежність, збудила зацікавленість нашою історією, породила потребу міркувати над викликами сьогодення. В цих умовах змінила зміст тем навчальної програми: тепер на онлайн заняттях обговорювали питання міжнародного гуманітарного права, підтримку світової спільноти, обмеження прав людини та економічні проблеми в період воєнного стану, виклики підприємців (у багатьох учнів і учениць батьки – бізнесмени), людські долі.

Мої життєві принципи, ціннісні орієнтири зазнали змін – відбулося знецінення матеріальних цінностей, натомість життя моє й моїх рідних, спілкування з близьким оточенням, згуртованість спільнот, консолідованість українців стали рельєфно важливим. Змінила власне ставлення до російської федерації як держави-окупанта, окремих її громадян, переосмислила діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування в Україні – стала до них прихильнішою.

Вели мову про це з дітьми щиро, відверто й емоційно. Багато хто з них за межами Києва (на заході України) або ж і за межами нашої держави – в Польщі, Німеччині, Голландії, Ірландії, Франції, Швеції, Сполучених Штатах Америки – переповідали про менталітет місцевих мешканців, правила життя й повсякдення там, де зараз вони є.

Зближення з дітьми – підґрунтя моєї роботи нині. Це абсолютно новий і значимий досвід, який не можна забути та повернутися до того, як було раніше. Моє учнівство – це мій потужний ресурс. І в мене свій фронт – освітній. Послуговуюсь словами великої поетеси «Віддай людині крихітку себе. За це душа наповнюється світлом» (Ліна Костенко).

Із настанням Перемоги та завоюванням Миру мрію навчати дітей наживо – відновити контакт очима, обмінюватися творчою енергією, відслідковувати

рух їхніх думок. І знайти місце для обговорення мирних проблем і питань. Вірю в це щиросердно.

СМОЛІНА С. В.

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри педагогіки та

методики викладання іноземних мов,

Національний університет «Чернігівський колегіум»

імені Т. Г. Шевченка,

м. Чернігів

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ВИКЛАДАЧА В УМОВАХ ВІЙНИ

Підготовка майбутніх педагогів включає низку аспектів. Але усі ці аспекти об'єднані однією діяльністю – спілкуванням. І передусім спілкуванням із викладачем. Робота викладача пронизана спілкуванням. Науково-педагогічні працівники закладів вищої освіти працюють 24/7. У будь-яких умовах. Оскільки окрім навчальної роботи є організаційна, методична, наукова тощо. Наукова робота передбачає постійний пошук рішень на поставлені питання. І навіть ця діяльність передбачає спілкування: із самим собою, рефлексуючи власний досвід; індивідуальне з колегами; групове – на конференціях, форумах, семінарах тощо для обміну досвідом та пошуку ідей. Спілкування та пошук рішень відбувається за будь-яких умов.

24 лютого 2022 року багато хто не міг повірити у реальність військових дій. Викладачі, студенти були розгублені, нажахані. Усім необхідні були чіткі вказівки: що робити? Досвід використання технічних засобів під час карантину став у нагоді. Як куратор академічної групи, одразу повідомила студентів через соціальні мережі про укриття, адреси яких місцева влада оприлюднила у засобах масової інформації. Важливим аспектом роботи зі студентами стало спілкування у чаті або індивідуальні бесіди телефоном. Намагалася підтримати їх та спрямовувала думки і дії студентів на збереження їх здоров'я та життя. Дуже швидко стало неможливо спілкуватися через відсутність інтернет-зв'язку, телефонного зв'язку, а згодом і через відсутність електроенергії. Нестача води, їжі, холод, постійна загроза життю – про навчання не було і мови. Проте, за відсутності обстрілів та при денному світлі була можливість читати книжки з домашньої бібліотеки – спілкуватися з авторами, шукати відповіді на питання, що крутилися у голові. Книжки найважче було покидати, тікаючи від бомбардувань. Оскільки наразі навчаюсь у докторантурі і сферою моїх інтересів у межах роботи над дисертацією є постать учителя, серед інших, перечитувала й праці В. О. Сухомлинського. Педагог, який відчув на собі, що таке війна і стверджував, що школа має бути школою радості, де без поспіху